

NORGES HØYESTERETT

Den 20. april 2017 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2017-776-A, (sak nr. 2016/2336), sivil sak, anke over beslutning,

A (advokat Karstein Egeland – til prøve)

mot

X kommune (Kommuneadvokaten i X
v/advokat Mona Negård – til prøve)

B (advokat Finn Ove Smith – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Berglund**: Saken gjelder spørsmålet om lagmannsretten har plikt til å begrunne en beslutning om ikke å gi samtykke til behandling av anke i en sak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven, jf. tvisteloven § 36-10 tredje ledd.
- (2) Den 18. desember 2015 traff Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker i Nordland vedtak om omsorgsovertakelse og plassering i fosterhjem for C, født 00.00.2013. Foreldrene, A og B, ble hver for seg gitt samvær tre ganger i året i to timer hver gang. Barneverntjenesten ble gitt adgang til å føre tilsyn under samværene med mor. Far fikk ikke medhold i sitt krav om at datteren skulle plasseres i midlertidig fosterhjem hos ham.
- (3) Bakgrunnen for vedtaket var at Cs omsorgsbasis hos mor ikke var tilfredsstillende. Dette fremkom blant annet av en rapport utarbeidet av psykolog Nina Jarnæs, som var rettsoppnevnt sakkyndig i en tvist mellom A og B om hvem som skulle ha daglig omsorg for datteren. Jarnæs sendte 18. mai 2015 rapporten som bekymringsmelding til barnevernet, som umiddelbart fattet akuttvedtak om å plassere C utenfor hjemmet.

- (4) A tok 18. januar 2016 ut stevning for Salten tingrett, der hun ba om overprøving av fylkesnemndas vedtak, jf. lov om barneverntjenester § 7-24. Hun anførte prinsipalt at vedtaket om omsorgsovertakelse og plassering i fosterhjem skulle oppheves. Subsidiært ble det anført at omfanget av samvær burde være større.
- (5) B tok ut stevning 21. januar 2016. Etter hans oppfatning burde ikke datteren tilbakeføres til mor, men bli i midlertidig fosterhjem inntil foreldretvistsaken var avsluttet. Han ba imidlertid om overprøving av vedtaket om ikke å plassere datteren hos ham som fosterfar, samt om omfanget av samvær.
- (6) Forut for tingrettens behandling av saken besluttet barnevernet å plassere C i midlertidig fosterhjem hos far. For tingretten la X kommune derfor ned påstand om at fylkesnemndas vedtak ble stadfestet for så vidt gjaldt omsorgsovertakelse, fosterhjemsplassing og mors samvær. De delene av vedtaket som knyttet seg til plasseringsted og fars samvær, ble påstått opphevet (punktene 2 og 5 i vedtaket). Dette medførte at B trakk sitt krav om rettslig overprøving.
- (7) Salten tingrett avsa dom 4. juli 2016 med slik domsslutning:
- "1. Fylkesnemndas vedtak av 18 12 2015 opprettholdes hva angår punkt 1 om omsorgsovertakelse og punkt 3 om fosterhjemsplassing.**
 - 2. Punkt 2 og punkt 5 i fylkesnemndas vedtak oppheves.**
 - 3. C, født 00 00 2013, og A skal ha samvær med hverandre 4 ganger pr år med varighet på inntil 3 timer pr gang. Samværene skjer der barnevernet finner det hensiktsmessig. Barnevernet gis adgang til å føre tilsyn under samværene."**
- (8) A anket dommen til Hålogaland lagmannsrett, som 21. oktober 2016 traff følgende beslutning:
- "Det gis ikke samtykke til at anken fremmes."**
- (9) I beslutningen refererer lagmannsretten innholdet i tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c, som var grunnlaget for anken. Det fremgår at retten har vurdert, men ikke funnet at lovens vilkår for å gi samtykke er oppfylt. Utover dette har lagmannsretten ikke gitt noen begrunnelse.
- (10) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens saksbehandling.
- (11) Høyesteretts ankeutvalg besluttet 2. januar 2017 at anken i sin helhet skulle avgjøres av Høyesterett i avdeling med fem dommere, jf. domstolloven § 5 første ledd andre punktum. Utvalget besluttet samtidig at behandlingen skulle skje etter de reglene i tvisteloven som gjelder for anke over dommer, jf. tvisteloven § 30-9 fjerde ledd.
- (12) A har anført at lagmannsretten ikke har gitt en tilstrekkelig begrunnelse for hvorfor vilkårene i tvisteloven § 36-10 tredje ledd ikke er oppfylt. Hun har i korte trekk gjort gjeldende:

- (13) Det følger av senere tids rettspraksis fra Høyesteretts ankeutvalg at hensynet til en forsvarlig saksbehandling innebærer at lagmannsretten må gi en begrunnelse for sitt syn på saken. Uten en begrunnelse vil det ikke være mulig å se om lagmannsrettens lovtolkning er riktig. Et krav om begrunnelse følger også av Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 om rettferdig rettergang. Om det ikke gjelder et generelt krav til begrunnelse etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd, tilsier likevel hensynet til en forsvarlig saksbehandling at det skulle vært gitt en begrunnelse i denne saken.
- (14) Det foreligger vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse, slik at vilkårene for å tillate anken fremmet for lagmannsretten er til stede, jf. tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c. Det var ikke oppnevnt sakkyndig for fylkesnemnda eller tingretten. Retten baserte seg derfor i stor grad på vurderingene fra den rettsoppnevnte sakkyndige i foreldretvistsaken, som har gått parallelt med barnevernssaken. Under hovedforhandlingen for tingretten ble det klart at den sakkyndige var en venninne av representanten for Nordlandssykehuset, Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling (BUP), som også møtte som vitne. De to opplyste at de hadde snakket sammen om saken. Dette ledet til at BUPs representant ga uttrykk for et annet syn under tingrettens behandling enn hva hun tidligere hadde gjort. Det nære forholdet mellom de to må derfor innebære at de er inhabile i saken.
- (15) Tingretten har videre lagt betydelig vekt på at den ankende part skal ha psykiske problemer, uten å ha tilstrekkelig informasjon om hva disse består i. Det er nå fremkommet nye opplysninger om mors psykiske helse som gjør at saken må behandles på nytt.
- (16) For lagmannsretten ble det begjært oppnevnt ny sakkyndig. Dette skulle vært nærmere kommentert av lagmannsretten.
- (17) A har lagt ned slik påstand:
- "Hålogaland lagmannsrettens beslutning av 21.10.2016 oppheves."**
- (18) *X kommune* har anført at lagmannsrettens avgjørelse er riktig og i tråd med gjeldende rett. Kommunen har i kort trekk gjort gjeldende:
- (19) Som utgangspunkt er det ikke et krav om begrunnelse av beslutninger etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd. I denne saken er det ingen forhold som tilsier at lagmannsretten, ut fra av hensynet til en forsvarlig saksbehandling, skulle begrunnet nærmere hvorfor anken ikke ble fremmet til realitetsbehandling.
- (20) Saken er grundig belyst gjennom to instanser. Det forelå ingen inhabilitet for vitnene i saken, og det var ingen feil at tingretten la betydelig vekt på utredningen som var gjort i foreldretvistsaken. Videre har tingretten vurdert mors psykiske helse korrekt. Den spesialisterklæringen som A nå har innhentet, kan ikke lede til at omsorgsovertakelsen oppheves eller samværsordningen endres.
- (21) Det foreligger verken nye opplysninger eller vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse eller saksbehandling. Vilkårene for å fremme saken etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav b og c er derfor ikke oppfylt. I et slikt tilfelle er det ikke nødvendig for

lagmannsretten å kommentere begjæringen om oppnevning av sakkyndig for lagmannsretten.

(22) X kommune har lagt ned slik påstand:

"Anken forkastes."

(23) B har i prosesskriv sluttet seg til X kommunes syn på saken. Etter henvendelse fra hans prosessfullmektig, besluttet forberedende dommer at det ikke var nødvendig at prosessfullmektigen møtte under ankeforhandling i Høyesterett.

(24) *Jeg er kommet til at anken ikke fører frem.*

(25) Etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd må lagmannsretten gi samtykke til at en anke kan fremmes dersom saken gjelder tingrettens overprøving av et vedtak av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Bestemmelsen lyder som følger:

"Anke over tingrettens dom i sak om fylkesnemndas vedtak etter lov om barneverntjenester kan ikke fremmes uten lagmannsrettens samtykke. Samtykke kan bare gis når

- a) **anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak,**
- b) **det er grunn til å behandle saken på ny fordi det er framkommet nye opplysninger,**
- c) **det er vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse eller saksbehandling, eller**
- d) **dommen går ut på tvang som ikke er vedtatt av fylkesnemnda."**

(26) Lagmannsretten har ikke kompetanse til å gi samtykke til anke med mindre minst ett av de lovbestemte vilkårene er oppfylt. Dersom ett eller flere vilkår er oppfylt, kan lagmannsretten likevel, etter en skjønnsmessig vurdering, beslutte ikke å gi samtykke.

(27) Lagmannsrettens avgjørelse treffes ved beslutning. Ved en anke til Høyesterett kan retten prøve lagmannsrettens saksbehandling, jf. prøvingskompetansen som fremkommer av tvisteloven § 29-13 femte ledd og Rt-2010-274 avsnitt 31, med videre henvisning til Rt-2008-322 avsnittene 8-10. Høyesteretts prøving av saksbehandlingen omfatter blant annet om de lovbestemte vilkårene for ankebehandling i lagmannsretten er oppfylt. Ved denne prøvingen har Høyesterett full kompetanse. Dersom noen av ankevilkårene er oppfylt, hører spørsmålet om det skal gis anketillatelse under lagmannsrettens skjønn. Høyesteretts kompetanse er da begrenset til å prøve om skjønn og den begrunnelse som eventuelt er gitt for dette, er forsvarlig.

(28) Som utgangspunkt stilles det ikke krav om at beslutninger skal begrunnes, jf. forutsetningsvis tvisteloven § 19-6 fjerde ledd, hvor det fremgår at dommer og kjennelser skal begrunnes. Av tvisteloven § 1-1 andre ledd sjette strekpunkt, fremkommer det imidlertid som et generelt prinsipp at "viktige avgjørelser" skal begrunnes, og det er ikke tvilsomt at visse beslutninger er av en slik karakter at begrunnelse er påkrevet. Kravet til begrunnelse av viktige avgjørelser kan også forankres i Grunnloven § 95 første ledd andre punktum og EMK artikkel 6 nr. 1 om rettferdig rettergang.

(29) Spørsmålet om lagmannsrettens beslutninger etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd er av en slik karakter at det generelt kreves begrunnelse, ble behandlet av Høyesterett i

avgjørelsene inntatt i Rt-2010-274 og Rt-2010-284. Den direkte foranledningen var at Høyesterett i en storkammeravgjørelse, inntatt i Rt-2009-1118, hadde kommet til at det gjelder en generell begrunnelsesplikt i sivile saker der lagmannsretten vil nekte fremmet en anke etter tvisteloven § 29-13 andre ledd. Avgjørelsen i Rt-2009-1118 hadde sammenheng med at Høyesterett ett år tidligere, i storkammeravgjørelsen inntatt i Rt-2008-1764, hadde slått fast at lagmannsrettens beslutning om å nekte en straffeanke fremmet etter straffeprosessloven § 321 andre ledd alltid forutsetter at det blir gitt en begrunnelse. Temaet i avgjørelsene fra 2010 var blant annet om hensynet til sammenhengen i rettssystemet innebar at det måtte oppstilles et tilsvarende begrunnelseskrav for beslutninger truffet i medhold av tvisteloven § 36-10 tredje ledd.

- (30) Etter en gjennomgang av ulike rettskilder og reelle hensyn, fant Høyesterett at det ikke var grunnlag for å oppstille et slikt begrunnelseskrav. Det ble særlig lagt vekt på at tvisteloven § 36-10 tredje ledd på flere punkter skiller seg fra bestemmelsene som var til behandling i 2008 og 2009. En viktig forskjell er at straffeprosessloven § 321 andre ledd og tvisteloven § 29-13 andre ledd gjelder muligheten for å nekte fremmet en anke som klart ikke kan føre frem, mens tvisteloven § 36-10 tredje ledd er en bestemmelse som medfører at ankebehandling krever lagmannsrettens samtykke. Det ble videre lagt betydelig vekt på lovbestemmelsens forhistorie, og det forhold at forarbeidene til regelen ikke ga uttrykk for noe krav om begrunnelse. Det var derfor ikke grunnlag for å utlede et begrunnelseskrav ut fra systembetragtninger og hypotetisk lovgivervilje.
- (31) Høyesterett ga imidlertid uttrykk for at det også etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd gjelder bestemte minimumskrav. Av Rt-2010-274 avsnitt 60 kan det utledes at lagmannsretten klart må angi om den ikke har kompetanse til å gi samtykke, eller om retten – til tross for at minst ett av de lovbestemte vilkårene er oppfylt – har valgt ikke å gi samtykke. Også tidligere praksis om at det under spesielle forhold kunne foreligge en plikt til å gi en nærmere begrunnelse, ble videreført, jf. avsnittene 42 og 64, med videre henvisning til Rt-2008-430 avsnitt 31.
- (32) Kort oppsummert var rettstilstanden i 2010 slik at det ikke forelå en generell plikt til å grunngi beslutninger om å nekte fremmet en anke etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd, men at en begrunnelsesplikt – i tråd med tidligere praksis – likevel kunne foreligge hvis "særlige omstendigheter" tilsa det, jf. Rt-2010-284, avsnittene 27 og 28.
- (33) I tiden etter 2010 har man vunnet ytterligere erfaringer med ulike problemstillinger i saker om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven. Flere enkeltsaker har omhandlet kompliserte vurderinger og i så måte illustrert behovet for begrunnelse av flere beslutninger for å "sikre en reell og samvittighetsfull vurdering, etterprøvnbarhet og en effektiv rett til overprøving", jf. Rt-2010-274 avsnitt 50.
- (34) Gjennom behandlingen av disse sakene i Høyesteretts ankeutvalg har det utviklet seg en praksis som innebærer at det i dag foreligger en utvidet begrunnelsesplikt, sammenliknet med hva som var tilfelle for sju år siden, jf. Schei m.fl., Tvisteloven, 2. utgave, side 1333. Denne glidningen som har funnet sted er, etter mitt syn, et naturlig resultat av at domstolene gjennom sakstilfanget har fått et bredere grunnlag for sin vurdering av behovet for at lagmannsretten begrunner sine beslutninger i barnevernssaker.

- (35) I avgjørelsene fra 2010 ble det blant annet lagt til grunn at hensynet til overprøving ikke har noen selvstendig vekt i barnevernssaker, ettersom Høyesterett har vid kompetanse ved anke over saksbehandlingsfeil i disse sakene.
- (36) Både av hensyn til partene i saken og til arbeidet i Høyesterett er det imidlertid mest hensiktsmessig at vurderingene som er gjort av lagmannsretten, fremkommer av dens beslutning. Det er derfor i en nyere avgjørelse fra Høyesteretts ankeutvalg uttalt at "lovens ordning er at det er lagmannsrettene som skal foreta vurderingen i første omgang", noe som tilsier at lagmannsrettene bør "begrunne sine beslutninger om å nekte å samtykke så langt dette trengs for å sikre og vise at spørsmålet om å nekte samtykke til ankebehandling er reelt og forsvarlig vurdert", jf. utvalgsavgjørelsen i Rt-2015-1175, og Skoghøy: Tvisteløsning, 3. utgave, side 1161.
- (37) I storkammerdommen inntatt i Rt-2009-1118 avsnitt 57 om ankenektelse i sivile saker ble det videre lagt til grunn at begrunnelseskravet særlig retter seg mot endelige avgjørelser av realiteten i saken. Dette er nærmere drøftet i Rt-2010-274, hvor det vises til at administrative tvangsinngrep står i en annen stilling ved at det kan reises ny sak tolv måneder etter at saken har vært behandlet av domstolene. Selv om dette fortsatt er riktig, kan det reises spørsmål ved om ikke det er mer hensiktsmessig at partene gis en betryggende sikring gjennom begrunnelse i den foreliggende saken, fremfor at de skal henvises til å reise eventuell ny sak. Videre er vilkårene for å oppheve et vedtak om omsorgsovertakelse ikke et rent "speilbilde" av vilkårene for å vedta omsorgsovertakelse, jf. barnevernloven § 4-21 sammenholdt med § 4-12. Det er derfor mulig at en omsorgsovertakelse blir stående, typisk av hensyn til barnets behov for stabilitet i tilværelsen, selv om forholdet i foreldrehjemmet i mellomtiden har endret seg slik at omsorgsovertakelse nå neppe ville blitt vedtatt. Det er i denne sammenheng av stor betydning at omsorgsovertakelse medfører inngripende vedtak i familielivet – et forhold som de senere årene er tillagt stadig større vekt i nasjonal og internasjonal praksis.
- (38) Selv om saksbehandlingsreglene i tvangssaker etter barnevernloven normalt er betryggende, og tingretten langt på vei har rollen som andre instans, er det eksempler på at denne forutsetningen kan bryte. Bestemmelsen i tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c, gir da også hjemmel for å tillate anken fremmet til lagmannsretten dersom det foreligger vesentlige svakheter ved tingrettens dom. I saker hvor denne bestemmelsen er aktuell, men ikke benyttes, vil en nærmere redegjørelse fra lagmannsretten være viktig. Jeg finner i denne sammenheng grunn til å bemerke at utviklingen i rettspraksis de senere årene har ført til at vilkåret for å tillate en anke fremmet etter dette alternativet, er mindre strengt i dag enn hva det var da loven trådte i kraft i 2008. Jeg viser her til Rt-2014-1034 avsnitt 16.
- (39) Gode grunner kan tale for en generell begrunnelsesplikt i barnevernssaker, jf. blant annet drøftelsen i Rt-2011-1523 avsnitt 27. Etter mitt syn er likevel ikke grunnlag for å hevde at det nå foreligger en generell begrunnelsesplikt i de saker hvor lagmannsretten ikke gir samtykke til anke etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd. I lys av den kompetanse Høyesterett har ved overprøvingen, kan jeg heller ikke se at Grunnloven § 88 eller § 95 første ledd andre punktum, jf. EMK artikkel 6 nr. 1, stiller krav om full begrunnelsesplikt. Det samme gjelder FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 14 nr. 1 og EMK artikkel 8, jf. også Rt-2011-1523 avsnitt 27.

- (40) Spørsmålet om når begrunnelsesplikten inntre, vil avhenge av både sakens karakter og om det er de lovbestemte vilkårene eller den skjønnsmessige vurderingen som innebærer at lagmannsretten ikke gir samtykke til anken. Jeg bemerker at også i Rt-2010-274 er det forutsatt at en begrunnelse kan være påkrevet, både for så vidt gjelder lagmannsrettens vurdering av vilkårene for ankebehandling og selve skjønnsutøvelsen.
- (41) Jeg ser først på i hvilken grad det bør kreves begrunnelse i de tilfeller hvor lagmannsretten finner at de lovbestemte vilkårene ikke er oppfylt.
- (42) De lovbestemte vilkårene for å gi samtykke til behandling av anken fremgår av tvisteloven § 36-10 tredje ledd. Ved vurderingen av om samtykke skal gis, må retten ta stilling til om ett av de alternative vilkårene er oppfylt. Det må fremgå klart av beslutningen om retten mener de lovbestemte vilkårene er oppfylt eller ikke. Det vil imidlertid ikke alltid være nødvendig å begrunne beslutningen dersom lagmannsretten kommer til at ingen av vilkårene for å gi anketillatelse er oppfylt, jf. også blant annet Skoghøy, Tvisteløsning, 3. utgave, side 1161. Spørsmålet er når en slik begrunnelse bør kreves.
- (43) I avgjørelsene inntatt i Rt-2014-1034-U, Rt-2015-1175 og avgjørelsen i HR-2016-2287-U, er det lagt til grunn at lagmannsretten i dag har en plikt til å begrunne sin beslutning "i den grad hensynet til forsvarlig saksbehandling tilsier det". Dette er fulgt opp i nyere avgjørelser fra Høyesteretts ankeutvalg, som er avgjort med en mer kortfattet begrunnelse. Slik jeg ser det, gir uttrykket "*forsvarlig saksbehandling*" en dekkende beskrivelse for når begrunnelsesplikten bør inntre. Jeg tilføyer at jeg oppfatter dette begrepet noe videre enn uttrykket "særlige omstendigheter", som ble benyttet i Rt-2010-274, jf. også HR-2016-2287-U avsnitt 17.
- (44) En forsvarlig saksbehandling innebærer at lagmannsretten må begrunne sine avgjørelser der dette fremstår som nødvendig for å sikre en reell etterprøving. Det er et enkelt tiltak som, uten bruk av større ressurser, vil bidra til å synliggjøre de vurderinger lagmannsretten i dag allerede foretar ved prøving av disse sakene. Det vil samtidig bidra til større åpenhet og en effektiv overprøving.
- (45) Jeg finner det hensiktsmessig kort å se nærmere på de ulike lovbestemte vilkårene i tvisteloven § 36-10 tredje ledd.
- (46) Etter bokstav a kan samtykke til ankebehandling gis dersom "anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak".
- (47) Vurderingen av dette alternativet vil normalt ikke by på særlige vansker. Dersom lagmannsretten finner at vilkåret ikke er oppfylt, vil det sjelden være behov for en nærmere begrunnelse. Ved en eventuell anke til Høyesterett vil den vurderingen som da skal foretas, tilsvare de vurderingene Høyesterett daglig foretar ved silingen av anker, slik at Høyesterett her hensiktsmessig kan benytte sin kompetanse fullt ut.
- (48) Tilsvarende gjelder vurderingen etter bokstav d, som kommer til anvendelse dersom "dommen går ut på tvang som ikke er vedtatt av fylkesnemnda". Heller ikke her vil det særlig ofte være aktuelt at hensynet til en forsvarlig saksbehandling skulle tilsi en begrunnelse. Det er en ren sammenlikning av vedtaket i fylkesnemnda og dommen i tingretten som skal foretas, noe som sjelden vil være vanskelig.

- (49) Derimot stiller det seg annerledes for så vidt gjelder vilkårene i bokstav b og c. Etter bokstav b er det lovbestemte vilkåret for å gi samtykke oppfylt dersom "det er grunn til å behandle saken på ny fordi det er framkommet nye opplysninger".
- (50) Ved vurderingen av dette vilkåret vil ankevilkåret ("nye opplysninger") og skjønnet ("grunn til å behandle") gli over i hverandre. I slike tilfelle vil det, ut fra de hensyn jeg har redegjort for over, som regel være hensiktsmessig at lagmannsretten gir en begrunnelse for hvorfor den mener dette vilkåret ikke er oppfylt. På denne måten vil man sikre en forsvarlig og etterprøvbar saksbehandling.
- (51) Etter bokstav c er vilkåret oppfylt dersom det er vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse eller saksbehandling. Dette vilkåret kan innebære sentrale og vanskelige vurderinger, slik at det også her normalt vil være hensiktsmessig med en begrunnelse for hvorfor de forhold som er anført, etter lagmannsrettens syn, medfører at dette alternativet ikke er oppfylt. Jeg viser i denne sammenheng til Rt-2014-1034 avsnitt 16, hvor det fremgår at bestemmelsen også favner vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse, som "selve resultatet, begrunnelsen eller det faktiske og rettslige avgjørelsesgrunnlaget", samt at eventuelle svakheter ved tingrettens saksbehandling og innhold må "ses i sammenheng".
- (52) Hvis lagmannsretten kommer til at et av de alternative vilkårene i tvisteloven § 36-10 tredje ledd er oppfylt, men likevel ikke gir samtykke, vil hensynet til forsvarlig saksbehandling normalt tilsi at beslutningen må begrunnes. Jeg viser her til ankeutvalgets avgjørelse i Rt-2011-1053, hvor det er lagt til grunn at når ett eller flere av vilkårene for å gi anketillatelse er oppfylt, "må lagmannsrettens vurdering av hvorvidt anketillatelse skal gis, begrunnes i den utstrekning hensynet til forsvarlig saksbehandling tilsier det".
- (53) I begrunnelsen må da lagmannsretten både behandle det aktuelle lovbestemte vilkåret, og i sin begrunnelse gi svar på hvorfor det ikke gis samtykke til tross for at vilkåret er oppfylt.
- (54) Heller ikke på dette punkt er imidlertid begrunnelsesplikten absolutt. Unntak kan eksempelvis være aktuelt dersom det er bokstav d om utvidet tvang som er oppfylt. Dette kan typisk være der samværet med foreldrene er noe redusert, men det likevel er åpenbart at saken ikke bør behandles på ny i lagmannsretten.
- (55) Jeg nevner avslutningsvis at spørsmålet om lagmannsretten må gjengi anførslene fra den ankende part, uavhengig av om det foreligger en begrunnelsesplikt, ble behandlet i Rt-2010-284 avsnitt 30. Høyesterett fant den gang ikke grunn til å oppstille et slikt krav. I lys av de erfaringer og den utvikling som har skjedd på området, finner jeg det riktig at lagmannsretten i alle beslutninger etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd helt summarisk angir anførslene i anken. Det vil gi partene i saken visshet om at anførslene er forstått og vurdert, også i saker hvor det ikke er nødvendig med en begrunnelse. I forlengelsen av dette er det naturlig å forutsette at lagmannsretten uttrykkelig angir hvilke av de lovbestemte vilkårene som er vurdert. Det er derfor ikke lenger tilstrekkelig å vise til at ingen av lovens vilkår er oppfylt, slik det var etter Rt-2010-274 avsnitt 60.
- (56) En oppsummering av mitt syn på kravene som stilles til beslutninger etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd blir da som følger:

- (57) Ankegrunnene må gjengis i kortform. Lagmannsretten må videre angi hvilke lovbestemte vilkår som er vurdert. Hvorvidt det kreves en begrunnelse for hvorfor lagmannsretten mener de lovbestemte vilkår ikke er oppfylt, eller retten ikke gir samtykke der minst ett av de alternative vilkårene er oppfylt, avhenger av om hensynet til en forsvarlig saksbehandling krever det. Normalt vil det ikke være nødvendig å begrunne hvorfor vilkårene i bokstav a eller d ikke er oppfylt, mens det som utgangspunkt bør gis en begrunnelse for hvorfor vilkårene i bokstav b og c ikke anses oppfylt. Dersom ett eller flere av de lovbestemte vilkårene er oppfylt, vil som hovedregel hensynet til en forsvarlig saksbehandling innebære at det skal gis en begrunnelse dersom det likevel ikke gis samtykke (begrunnelse for "kan"-skjønnet).
- (58) Jeg tilføyer at en begrunnelse normalt kan gjøres kort. Det er tilstrekkelig at begrunnelsen viser at lagmannsretten har oppfattet ankegrunnene korrekt og foretatt en riktig rettslig vurdering av ankevilkårene, samt at retten har utøvet et forsvarlig "kan"-skjønn. Det sentrale vil være at begrunnelsen viser at spørsmålet om å nekte samtykke til ankebehandling er reelt og forsvarlig vurdert, jf. Rt-2015-1175 avsnitt 17.
- (59) Jeg går så over til å se på om lagmannsrettens beslutning i denne saken oppfyller disse kravene. Den lyder i sin helhet frem til slutningen:

"Saken gjelder barnevern.

A har erklært anke over Salten tingretts dom av 03.02.2016. Anken gjelder saksbehandlingen, rettsanvendelsen og bevisbedømmelsen vedrørende omsorgsovertakelse, subsidiært spørsmål om samvær.

Det gjøres gjeldende at det må gis samtykke til fremme av anken fordi anken gjelder det er vesentlige svakheter ved tingrettens saksbehandling og avgjørelse, jf. tvisteloven §-36-10 tredje ledd bokstav c.

Lagmannsretten har vurdert om det er grunnlag for å gi samtykke, men finner at ingen av vilkårene i tvisteloven § 36-10 tredje ledd for å kunne gi samtykke til at anken fremmes er oppfylt.

Etter dette blir slikt samtykke ikke gitt.

Beslutningen er enstemmig."

- (60) Slik jeg ser det, skulle lagmannsretten her kort ha gjengitt hvilke forhold som anføres som ankegrunn, og deretter gitt en nærmere begrunnelse for sin beslutning. Når lagmannsretten ikke har gjort dette, vil det normale være at Høyesterett opphever lagmannsrettens beslutning. Jeg viser her til drøftelsen over, hvor det fremgår at selv om Høyesterett har full kompetanse til å prøve om de lovbestemte vilkårene for å gi samtykke er oppfylt, er det lagmannsrettene som primært skal foreta vurderingen, jf. Rt-2015-1175. Som påpekt i Rt-2014-1034 avsnitt 18, stemmer det best med "Høyesteretts funksjon og lovens system å ikke realitetsavgjøre anken, men å oppheve lagmannsrettens beslutning og overlate den konkrete vurderingen om samtykke kan og bør gis, til lagmannsretten".
- (61) Når jeg likevel finner grunn til å vurdere om de lovbestemte vilkårene er oppfylt i denne saken, skyldes det at saksbehandlingstiden, som følge av henvisning av saken til avdeling, er blitt noe lengre enn hva som er vanlig i disse sakene. Hensynet til en rask avklaring

veier normalt tungt i saker etter barnevernloven. Videre er saken blitt grundig belyst for Høyesterett gjennom muntlig prosedyre.

- (62) A har anført at lagmannsretten skulle gitt tillatelse til å fremme anken etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c om vesentlige svakheter ved tingrettens behandling. Anførlene knytter seg til habilitet og vurderingen av mors psykiske helse. Det ble videre anmodet om oppnevning av ny sakkyndig for lagmannsretten. I anken til Høyesterett er det gjort gjeldende at det nå også foreligger nye opplysninger som gir grunnlag for å fremme anken etter bestemmelsens bokstav b.
- (63) Etter mitt syn er det klart at vilkåret i tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav c ikke er oppfylt i saken.
- (64) For så vidt gjelder habilitet, har A anført at to av vitnene, psykolog Nina Jarnæs, som var rettsoppnevnt sakkyndig i foreldretvistsaken, og psykolog Inger Furuholmen fra BUP, var inhabile fordi de er venninner og har snakket om saken, noe som skal ha medført at Furuholmen endret sitt syn.
- (65) Jeg kan ikke se at vennskapet mellom Jarnæs og Furuholmen tilsier at tingrettens saksbehandling ikke var forsvarlig. Det er enighet om at vennskapet var tema under behandlingen i tingretten, slik at tingretten var oppmerksom på forholdet. De formelle habilitetsreglene gjelder ikke for vitner, og på tidspunktet for tingrettens behandling av saken, forelå det ikke et slikt nært forhold at Jarnæs ville vært inhabil etter domstolloven § 108, jf. tvisteloven § 25-3 tredje ledd, om hun hadde vært oppnevnt som rettsoppnevnt sakkyndig i barnevernssaken.
- (66) Det er videre anført i anken til lagmannsretten at tingretten uriktig la til grunn at mor hadde psykiske vansker. Det er opplyst at hun skulle til psykiater i nær fremtid, og at en vurdering derfra ville kunne få vesentlig betydning for saken.
- (67) Av sakkyndigerklæringen som er utarbeidet i foreldretvistsaken, fremgår at A har en omfattende psykiatridokumentasjon, og at hun har løpende kontakt med et medisinsk støtteapparat. Flere fra dette støtteapparatet avga forklaring under tingrettens behandling av saken, og retten har tatt hensyn til deres forklaringer. Heller ikke på dette punkt foreligger det noen svakheter ved tingrettens avgjørelse. Dommen er grundig og overbevisende.
- (68) Jeg tilføyer at slik denne saken ligger an, var det ingen feil at lagmannsretten avgjorde saken uten at erklæringen fra den privatengasjerte psykiateren var innkommet.
- (69) Høyesterett skal prøve lagmannsrettens saksbehandling. Etersom erklæringen er vedlagt anken til Høyesterett, nevner jeg at den etter mitt syn ville vært uten betydning for lagmannsrettens avgjørelse, idet informasjonen som fremkommer ikke kan ses å innebære nye opplysninger etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav b.
- (70) For lagmannsretten ble det begjært oppnevning av sakkyndig. Når lagmannsretten ikke fant at det skulle gis samtykke til ankebehandling, var ikke nødvendig for retten å kommentere dette nærmere.
- (71) Anken må etter dette forkastes.

(72) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

(73) Dommer **Bull:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(74) Dommer **Bårdsen:** Likeså.

(75) Dommer **Matheson:** Likeså.

(76) Dommar **Utgård:** Det same.

(77) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: